

Jegyzetek Illyés Gyuláról

(Kéziratból)

Illyés Gyula a „Kortárs” legutóbbi számában megkapó és gazdagon árnyalt följegyzésekben számol be az öregedés élményéről, ellentmondásosságáról. Tűnődéseiben – természetesen – helyet kap a természetfölötti is, ahogy az elmúlás szorításában fölszökken az élet, a halál szorításában az öröklét. Írása – szellemi alkatának megfelelően – inkább beszámoló, mint vallomás; nem az utolsó, hanem az „utolsó előtti” lépés – lépések? – története. Egy montaigne-i és voltaire-i alkat őszinteségét csodálhatjuk benne, akit végtelen hosszú út választ el mégis a következő, az „utolsó lépés” krónikásaitól – Pascaltól, Kierkegaardtól, Simone Weil-től. Ez persze nem értékmérés. Hiszen Illyés már fiatalon is az „utolsó előtti lépés” művésze volt, ez adta írásainak ritka ízét, bizonytalanságból fogant érzékenységet, s nevelte rá, hogy stílusa egy fokkal mindig meggyőzőbb legyen, mint meggyőződése.

Bizonytalanságáról soha semmi sem vallott mélyebben, mint stílusbiztonsága. Végig vándorolt hűségesen az időn, ez igaz, de végig az „utolsó előtti lépés” vándora maradt, ahogyan Pascal – például – egész életében az utolsót lépte. Ismételjük: ez nem értéktétel, hanem jellemzés. Illyés sajátos életműve igen nagy segítséget nyújt mindazoknak, kik rokonai, s akikben a bizonytalanság az ő segítségével tud valódi szavakra találni; még akkor is, ha vallásos elmékedései lényegében soha nem lépik át a tisztán humanista szintet.

(Keltezetlen. De vele egy füzetben található a *Profik és amatőrök* című cikk, *A zsenialitás szorgalm* kezdetű glossza és *Simone Weil a keresztről* című fordítás. Az első kettő 1968-ban jelent meg az Új Emberben. Valószínű hát, hogy ez a jegyzet is abból az évből való. A Kortárs csak ugyan akkor közölte *Az öregedés tünetei* címen három folytatásban Illyés Gyula följegyzéseit, amelyekből egy évvel később a *Kháron ladikján* című kötet összeállt.)

DOROMBY KÁROLY

Elmosódó arcélek

Az emlékek vastag kötetében lapozgatva, különböző élességgel tűnnek elő régmúlt események, arcok, szavak, mozdulatok. Elmosódott arcélek. Essék most néhányukról szó, főleg olyanokról, akiket ritkán vagy szinte sosem emlegetünk, holott a maguk idejében fontos, sőt esetenként döntő szerepet játszottak a Vigília életében.

ARADI ZSOLT. Amikor 1935 februárjában a Vigília első száma megjelent, már mintegy kétéves múltja volt annak a szellemi erjedésnek, ami az egyetemi diákság körében, főleg az egyetemi Mária Kongregációban indult meg, és új utak